

ном стилу (што понекад продире и у есејистику и публицистику) користе само име писца, без презимена, посебно када су имена врло препознатљива, нпр. Лаза (Костић), Исидора (Секулић), Десанка (Максимовић), Матија (Бећковић), а усмено, међу лингвистима, и Павле (Ивић), Милка (Ивић). Када имена нису препознатљива без презимена, она се тако не употребљавају, нпр. не каже се Александар (за А. Белића), Михаило за (М. Стевановића), Милош за (М. Црњанског) и сл. Таква употреба имена познатих личности од пера, и познатих људи уопште (а не само владара као у другим језицима), уп. Васина улица, чика Љубина улица и сл., поред тога што је краћа, тј. економичнија (на шта скреће пажњу А. К. Смољска) израз је жеље да се покаже да говорник дело или личност тих људи доживљава као блиске, али је на граници нарушавања конвенција о вербалној етикецији, због чега се ређе примењује када се говори о живим људима, а избегава се када се пише о савременицима.

У целини посматрано, А. К. Смољска се у избору теоријских оквира својих истраживања више (али не превише) држи проверене лингвистичке традиције, посебно традиције словенских научних средина и школа, него што следи најмодерније идеје и правце. Зборник *Словенске сјудидје*, као, уосталом, и други радови А. К. Смољске који су нам познати, а који нису обухваћени зборником, показују да је такво опредељење у истраживањима А. К. Смољске дало чврсте резултате, као што је за њене радове објављене у том зборнику, а и иначе, карактеристична врло солидна емпиријска утемељеност.

Иако зборник *Словенске сјудидје* представља А. К. Смољску пре свега као слависту-научника, резултати који се у њему износе неодвојиви су од наставничког рада А. К. Смољске, захваљујући којој на Одеском универзитету, где су се јужнословенским темама бавили В. И. Григорович и В. Јагић, српска филологија и данас има посебно место.

Предраг Пийер

UDC 80.09(049.3)

Слов'янський збірник, Одеса, Астропринт, 2000, вип. VII

Часопис Филолошког факултета Одеског националног универзитета „И. И. Мечников” и Одеске филијале Грчког фонда културе, чији је одговорни уредник А. К. Смољска, под називом *Слов'який збірник* се 2000-те године по седми пут. Оријентисан пре свега на међусловенске и византијско-словенске језичке, књижевне и културне везе, овај зборник садржи радове о широком кругу питања из лингвистике, палеославистике, културологије и науке о књижевности, а намењен је, како истиче уредништво, „свима које интересују проблеми савремене славистике и византологије”.

У зборнику је објављено 58 радова на украјинском, руском, пољском, српском и бугарском језику. Радови су подељени у пет тематских блокова, док чланци студена-та-постдипломаца чине посебну, шесту, групу.

Нарочита пажња у овом зборнику посвећена је византијско-словенским културним везама, које су обухваћене чак двама тематским блоковима. Један, насловљен као *Вивчення кирило-мефодіївської спадщини і мовні проблеми слов'яно-візантійських зв'язків* сачињавају радови који имају за предмет језичка питања, други — *Кирило-мефодіївська спадщина та византійсько-слов'янські зв'язки в літературі* — радови о књижевности. У центру пажње су језичке и стилске особености оних дела у којима су те везе најизразитије одражене — средњовековне словенске књижевности, како оригиналне, тако и преводне — радови: С. Николова, *Проблема полного Мефодиевского перевода Библии*; М. І. Зубов, *39 Слово Григорія Богослова (і) шйски його давньорускої йереробки*; Н. В. Убийвовк, *Християнізація давньоруської літературної мови в „Сказанії і страсти і похвалі святих мучеників Бориса і Гліба”*; Ю. Пелешенко, *Богомільські мотиви в українській словесності пізнього Середньовіччя: апокрифи і легенди про гріхопадіння* итд. У овим и већини осталих радова посвећених језичкој страни византијско-словенских веза најзаступљенији су проблеми лексикологије и семантике, као и стилистике, с претежном дијахроніјском усмереношћу истраживања.

Тематски блок посвећен византијско-словенским везама у књижевности прилично је разноврстан по свом садржају. У чланку А. В. Александрова *Византијские студии профессором Новороссийского (Одесского) университета* дат је историјат и кратка карактеристика византијских студија на Одеском универзитету. О Одеском универзитету, али са аспекта доприноса пољске емиграције његовом научном раду говори и чланак Е. Н. Степанова у тематском блоку о словенским књижевностима и културама. У чланцима Б. Криса „*Проглас*” Кирила Філософа у контексті украјинської барокової поезії и М. М. Сулима *Грецькі мотиви в україньських віршованих творах кінця XVI — середини XVII ст.* анализирају се грчко-византијски утицаји на украјинску поезију краја XVI — почетка XVII века, док се Т. В. Левченко (*Візантійсько-слов'янська рефлексія континуїтету риторичної культури*) бави питањима реторике.

Најобимнији (18 чланака) свакако је блок *Національна своєрідність і взаємодія слов'янських мов*, који чине радови из области лингвистике. Највећи број радова односи се на проблеме лексичког нивоа, као нивоа на коме су најочљивије и највише одражени контакти међу језицима. Посебна пажња овде је посвећена позајмљеницама (Б. Терзић, *Актуелна проучавања русизама и словенизама у савременом српском књижевном језику*; О. А. Войцева, *Грецькі та італійські лексичні запозичення у слов'янській морській терминології*; З. Барболова, *Българо-румънските отношения през вековете, отразени в названията за забрадка* итд.) и међусобном утицају лексичких система различитих језика (Л. Ф. Баранник, *Некоторые особенности лексической системы русских островых говоров в разноязычном окружении*; В. Мозгунов, *Влияе російської та україньської мов на формування злочинного жаргону польської мови*). За рад Н. В. Бардине *Концепт тріпту в системі словацької лингвоментальності* карактеристичан је когнитивни приступ као један од посебно актуелних последњих деценија. Лексичко-семантичком нивоу посвећени су и радови: Н. П. Тропина, *Вектор семантической деривации в современных восточнославянских языках*; С. И. Терехова, *Спільне і специфічне у способах експлікації просторових дейктичних понять „вниз — вверх” в україньській, російській та англійській мовах*; О. А. Семенюк, *Слово „демократія” — от термина к символу*.

Морфолошка проблематика (с дијалектолошког аспекта) разматра се у чланку — О. А. Дубова, *Становлення синтетичних засобів вираження пасива в україньській та російській мовах*, а историја словачког језика тема је и рада К. В. Лифанова — *Нова периодизация истории словацкого литературного языка*. У раду Ј. Мельника *Проблеми транспозиции в коммуникативном аспекте (на матеріалі переводов)* анализирају се глаголски облици с комуникативне тачке гледишта.

С по једним чланком заступљене су дијалектологија (С. Д. Топалова, *За една „западна” особеност в чийшијските говори в Бесарабия*) и лингводидактика (Н. Подковырф, *Специфика преподавания греческого языка в восточнославянской аудитории*). В. Н. Абашина пише о доприносу украјинског лингвисте Мельничука славистици (*Мельничук как славист*). Рад А. К. Смољске *Фамилия и имя Вука Караджича в истории сербской антропонимии* биће посебно интересантан српским ономастичарима.

Четврти тематски блок *Слов'янське літературознавство и культурологія* садржи осам радова. Три рада посвећена су украјинском и словенском бароку као периоду за који су карактеристични многоструки и интензивни утицаји и прожимања словенских култура и књижевности. Притом, И. Ј. Матковска и Х. М. Тхор, у свом раду *Поэзия английского романтизма XIX века и украинское барокко (поэма Д.-Г. Байрона „Мазепа”)*, приступају свом истраживању с тачке гледишта теорије „културних таласа”, по којој је за развој књижевно-уметничких стилова типично стално смењивање два типа културе — класичне и романтичарске, док Н. Пелешенко (*Теорія хвилеподібного розвитку літературних стилів у наукової практиці дослідників слов'янського бароко*) прати развој и примену ове теорије у проучавању словенског барока.

Питањима културологије баве се радови Л. Черкашина, *Образ слов'янського світу в україньській культурі 60-х — 80-х рр. ст. (постмодерна парадигма)*; О. В. Химич „*Сорочка-брижанка*” у культурі та мови слов'ян; О. В. Яковлева, *Про психологічну природу міфу*, док је рад К. Каранчеве *Метафизика в творчестве Одиссея Елитиса* посвећен грчком нобеловцу.

Један тематски блок, који обухвата четири рада, посвећен је бугарском књижевнику Ивану Вазову и националној тематици, како у његовој тако и у украјинској и бугарској књижевности.

Последњи одељак садржи 13 радова одеских студената-постдипломаца у којима доминира лингвистичка тематика. Показало се да се и млађи сарадници часописа интересују претежно за лексикологију и сродне дисциплине. У радовима се разматрају такве појаве као што су катајконими, зооними, фразеологизми, паремије, називи одеће, при чему се овим питањима приступа махом са лингвокултуролошке тачке гледишта. Један рад је и из области лексикографије — Иљасов А. А., *О типологической характеристике „Српског рјечника“ Вука Караџића 1818 года*, а заступљена је и социолингвистичка тематика — С. И. Георгиева, *Социолингвистическая дескрипция идиолекта села Заря Одесской области*.

Културолошки приступ карактеристичан је и за радове из области књижевности, којих има знатно мање. Међу њима нам се посебно интересантним чини рад *Життя Феодосія Печерського и преподобного Нифонта: типологія часових структур* (Д. Сироїд).

На крају овог кратког прегледа садржаја часописа *Слов'янський збірник* морамо приметити да радови објављени у његовом седмом броју у потпуности одговарају концепцији зборника, чији је циљ да прикаже вишеструкост и разноврсност међусловенских и словенско-византијских веза у језичком, књижевном и културном контексту, али и да истакне самосвојност сваког од њих понаособ. Таква концепција условила је и приступ који је доминантно културолошки и, с обзиром да те везе сежу далеко у историју. Сви који се интересују за словенско културно наслеђе, а посебно у оквиру византијских утицаја, наћи ће у овом зборнику много занимљивог материјала.

Милена Ивановић

UDC 811.16'36

Francesca Fici, *Le lingue slave moderne*. — Padova: Unipress, 2001. — 263 p.

Frančeska Fiči, profesor slavistike na Univerzitetu u Firenci, objavlivanjem knjige o modernim slovenskim jezicima dodala je dugom nizu knjiga sličnog naslova delo koje je konceptijski dosta drukčije od prethodnih, a ciljem (namenjeno je prvenstveno italijanskim slavistima i lingvistima) i sasvim retko u krugu literature te vrste. Konceptijska specifičnost nove knjige Frančeske Fiči je u takvoj organizaciji građe prema kojoj je knjiga podeljena u dva komplementarna dela — opšti i posebni.

U opštem delu izlaže se ono što se odnosi na sve slovenske jezike, ili bar na deo slovenskih jezika, s obzirom na njihovu istoriju, na metodologiju njihovog proučavanja i na glavne morfosintaksičke odlike na nivou sintagme i rečenice; dok se u drugom delu knjige daju osnovne informacije o nastanku i razvoju pojedinih slovenskih književnih jezika i o najvažnijim osobinama njihove strukture danas.

Frančeska Fiči je pre svega gramatičar, autor brojnih studija o različitim pitanjima proučavanja gramatičkih struktura i funkcija ruskog i drugih slovenskih jezika (uključujući i monografije *La lingua russa. Storia, strutture, tipologia*, Roma 1991, koautori: L. Gerbert, S. Signorini; i — *Il passivo nelle lingue slave. Tipologia e semantica*, Milano 1994). Zato nije neočekivano što su najbolji delovi njene knjige o savremenim slovenskim jezicima — gramatički delovi, koji su dobili i najviše prostora u toj knjizi. Odeljci knjige posvećeni animatnosti / inanimatnosti, referencijalnosti / nereferecijalnosti, aspektualnosti, dijatezi i drugim gramatičkim i semantičkim kategorijama napisani su tako da se u njima na najbolji način savremeni slovenski jezici opisuju u svetlu savremene lingvističke slavistike. Povremeno se u tom delu knjige čini iskorak iz slavistike u teorijsku lingvistiku (npr. u vezi s teorijom glagolskog vida) da bi se bolje objasnio konceptualni aparat izlaganja, i na tim mestima stil izlaganja bliži je lingvističkoj monografiji nego akademskom priručniku, kako je u svom pretežnom delu koncipirana ta knjiga F. Fiči.

Idući, dakle, od opšteg ka posebnom F. Fiči gramatičke strukture pojedinih slovenskih jezika opisuje u teorijskim okvirima moderne lingvistike, eksplicitno se u tom pogledu pozi-